

**ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS
TVARIOS ŽEMĖS ŪKIO GAMYBOS POLITIKOS GRUPĖS VADOVO
KAROLIO ANUŽIO,
MAISTO PRAMONĖS IR KOKYBĖS SKYRIAUS VYR. SPECIALISTĖS
RŪTOS SAVICKIENĖS**

KOMANDIRUOTĖS ATASKAITA

2019-09-12

Vilnius

2019-09-12 Nr. 3PR-95

Komandiruotės tikslas – dalyvauti 17-ajame tarptautiniame pieno kooperatyvų forume.

Komandiruotės trukmė: 2019 m. rugsėjo 4 – 6 d.

Komandiruotės vieta: Serock, Lenkija.

Dalyviai: Iš žemės ūkio ministerijos į 17-ajame tarptautinį pieno kooperatyvų forumą vyko Karolis Anužis, Žemės ūkio ministerijos Tvarios žemės ūkio gamybos politikos grupės vadovas, ir Rūta Savickienė, Maisto pramonės ir kokybės skyriaus vyr. specialistė.

Finansavimas: komandiruotės išlaidas dengė Žemės ūkio ministerija ir Forumo organizatoriai (Lenkija).

Atlikto darbo komandiruotėje rezultatai.

Forumo metu vyko 4 sesijos: 1) situacija Europos ir pasaulio pieno sektoriuje, 2) prekybos pieno gaminiiais tendencijos pasaulyje, 3) Brexit įtaka Europos pieno sektoriui bei 4) inovatyvūs sprendimai pieno ūkyje.

Pirmose dvejose sesijoje buvo pristatoma situacija Europos ir pasaulio pieno sektoriuje, kalbama apie pasaulinės prekybos tendencijas.

Cogeca prezidentas Thomas Magnusson pristatė naujosios ES BŽŪP pagrindinius akcentus. Buvo pabrėžta, kad BŽŪP didina orientaciją į tvarumą, klimato kaitos mažinimą, konkurencingumą, kartų atnaujinimą, vartotojų poreikių tenkinimą, tačiau tik su pakankamu BŽŪP biudžetu galima pasiekti ambicingesnių tikslų. Copa Cogeca griežtai pasisako prieš bet kokią BŽŪP biudžeto mažinimą. Maistas Europoje niekada nebuvo toks pigus, kaip yra dabar, o tai yra rezultatas teikiamo BŽŪP finansavimo – vartotojai išlošia. Nauja BŽŪP sistema turi būti supaprastinta, o administracine našta sumažinta. Naujas *delivery* modelis turi užtikrinti realią naudą. Jie yra prieš privalomą išmokų ribojimą, o jaunieji ūkininkai – turi būti vienas iš pagrindinių tikslų naujoje BŽŪP.

Europos pienininkų asociacijos (EDA) generalinis sekretorius Alexander Anton pastebėjo, kad šiuo metu situacija pasaulinėje rinkoje yra gana stabili. 2019 m. I-oje pusėje pieno pasiūla yra sumažėjusi dėl įvairių klimato veiksnių, todėl esant stabiliai pieno paklausai, pieno gaminių kainos išliko gana aukštame lygyje, ypač pienu baltymų kaina. 2019 m. pradžioje LPM iš intervencinių sandėlių buvo parduoti, atsargos privačiuose sandėliuose taip pat nėra aukštame lygyje. Šiek tiek kitokia situacija pieno riebalų rinkoje, sviesto atsargos privačiuose sandėliuose yra gana didelės. Pastebėta, kad 85 proc. pieno, pagaminto ES, yra suvartojama vidaus rinkoje, tačiau ES sektorius

veikia pasaulinėje rinkoje ir šiuo metu stebima pusiausvyra yra sąlyginė. Brexit, AKM, politikos nestabilumas gali greitai sugriauti pusiausvyrą, todėl labai svarbu ugdyti pieno gaminių stabilią paklausą. Remiantis Sveikatos organizacijų duomenimis, 11-oje iš 28 ES šalių vartotojai nesuvartoja rekomenduojamo pieno gaminių kiekio. Todėl vartojimo potencialas yra tiek ES, tiek kitose rinkose, kaip Kinija ir kt. šalys. Buvo pažymėta, kad ateityje reikėtų daugiau priemonių numatyti krizių valdymui.

Frederic Chausson (Prancūzijos kooperatyvų atstovas) pažymėjo, kad nors ir situacija pieno rinkoje šiuo metu yra stabili, pieno ūkių lygmenyje situacija nėra gera - pieno ūkių mažėja, yra didelis neužtikrintumas ir dideli kainų svyravimai. Padidinti pieno gamybos verslo patrauklumą tarp jaunimo yra didelis iššūkis. Taip pat krizių valdymas yra kitas labai svarbus politikos aspektas. Prancūzijos pieno pramonė orientuojasi į aukštesnės pridėtinės vertės pieno gaminius (aukštos pridėtinės vertės sūrius, gaminius vaikams ir pan.), nes gamindama industrinį sviestą ir LPM ji nebus konkurencinga, todėl sutartimis valdo pieno kiekius. Taip pat orientacija į vartotojų poreikius yra labai svarbi – vietiniai, regioniniai, organiniai, be GMO, ganomų karvių produktai, sąžiningai apmokėti produktai randa paklausą. Mano, kad ateityje dar didesnė turėtų būti orientacija į vartotojų poreikius ir tvarumą.

David Richmond (Fonterra, Naujosios Zelandijos) akcentavo, kad Naujoji Zelandija (NZ) mažiausiai iš visų pasaulio valstybių dotuoja žemės ūkį, o dotacijos sudaro mažiau kaip 1 proc. nuo visų gaunamų pajamų. UK anksčiau, t.y. iki 1972 m., buvo pagrindinė NZ pieno eksporto kryptis. 1973 m., kai UK tapo Europos Bendrijų asociacijos dalimi, NZ tai reiškė tas pat, kas yra dabar su Brexit, ir NZ situaciją išsprendė reformuodama žemės ūkį, t. y. didindama orientaciją į rinką, didindama konkurencingumą ir efektyvumą. Ar yra dabar NZ pasiruošusi krizei? Atsakymas – *Taip*, ir tai prasideda nuo ūkių lygmens. Geroji ūkininkavimo praktika, aplinkosaugos bei gyvūnų gerovės priemonės yra diegiamos ūkiuose, kiekvienais metais visi ūkiai yra apšankomi, analizuojama jų situacija, jie konsultuojami, tikslu padėti ūkiams prisitaikyti prie kintančių vartotojų poreikių, didinti veiklos efektyvumą. Fonterra naudoja pieno kainodaros sistemą, kuri padeda valdyti kainų kintamumą ūkių lygmenyje, remia ūkius suteikdama paskolas be palūkanų.

Jakub Olipra iš „Credit Agricole Bank Polska SA“ pristatė naują statistinės analizės žemės ūkio ir maisto produktų rinkoje įrankį - „AGROstat“. Pažymėjo, kad šis įrankis leis greitai ir tiksliai išanalizuoti rinkos situaciją ir numatyti kainų tendencijas, taigi geriau prisitaikyti prie rinkos pokyčių ir jiems pasiruošti.

Brigitte Missonne iš Europos Komisijos pažymėjo, kad esant ganėtinai stabiliai situacijai pieno rinkoje yra geras laikas kalbėti apie pokyčius, tvarumą. Ji pristatė naujos BŽŪP pagrindinius elementus ir privalumus. Daug dėmesio turės būti skirta aplinkosauginiams klausimams ir su klimato kaitos mažinimu susijusioms priemonėms. Aplinkosauginė, ekonominė ir socialinė dimensijos čia turi didžiausią svarbą. Gamyba turės būti orientuota į rinką – siūlomi produktai aukštesne kaina už papildomą vertę ir tai daroma kaip įmanoma efektyviai.

Taip pat buvo diskutuojama apie rizikos valdymą. Pasisakymuose buvo pabrėžiama kooperacijos, bendradarbiavimo, ūkininkų įsitraukimo į bendruomenės svarba. Kainų svyravimai yra viena iš pavojų ūkininkams, tad gamintojų organizacijos galėtų būti viena pagalbos priemonių. Kai Rusijos Embargas smogė Suomijai ir Baltijos valstybėms, kainos ypatingai krito Baltijos valstybėse, kadangi ten kooperacija nėra gerai išvystyta, tuo tarpu Suomijoje situacija buvo sudėtinga, bet gal ne tokia dramatiška kaip Baltijos valstybėse.

Trečioje sesijoje dėmesys buvo skiriamas Brexit problemai.

Lenkijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros ministras Jan Krzysztof Ardanowski kalbėjo tiek apie Brexit'ą, tiek apie Europos žemės ūkio politiką. Pasidžiaugė, kad lenkas Janusch Voicekowskij numatytas naujuoju komisaru, atsakingu už žemės ūkį. Tikisi, kad naujas komisaras geriau supras iššūkius rytinėse ES šalyse. Lenkijos ž.ū. ministras pabrėžė, kad nors lenkai parduoda labai geros kokybės pieno produktus, tačiau lenkiškų produktų pripažinimas pasaulyje yra nereikšmingas. Reikia glaudaus Lenkijos pieno gamintojų bendradarbiavimo, ne nuolatinės konkurencijos ir visų kovos su visais, paieškų, kaip perimti kitą pieno kooperatyvą, o bendradarbiavimo tarptautinėse rinkose, siekiant išnaudoti Lenkijos žemės ūkio potencialą. Paminėjo, kad pieno ūkiui kenkia neatsakingi politikų pareiškimai, kaip Lenkijos atstovės pasisakymas EP, kad reikėtų aplamai stabdyti galvijų auginimą dėl išmetamo GHG bei uždrausti visą pieno gamybą. Tenka apgailestauti už tokius pasisakymus.

Antroji pieno sektoriaus problema, anot ž.ū. ministro Ardanowskis, yra BREXIT. Turime pasiruošti blogiausiam įmanomam scenarijui, PPO kvotų perskirstymui, naujų rinkų paieškai, nes apribojus eksportą į Didžiąją Britaniją, susidarys pieno ir pieno produktų perteklius kitose Europos Sąjungos šalyse. Tikisi, kad EK sukurs specialų mechanizmą, kuris padėtų išgyventi bent jau pirmąjį blogiausią laikotarpį (panašiai, kaip buvo Rusijos embargo atveju). Mano, kad net ir sukūrus tokį mechanizmą, reikėtų tikėtis kainų kritimo Europos rinkoje, susijusio su per didele pasiūla, palyginti su paklausa. Ministras kritikavo pasiūlymus dėl naujų pieno produktų rinkų suradimo (galvojimas, kad kažkur yra šios mitines naujos rinkos yra klaidės). Praktiškai nėra naujų rinkų, kuriose būtų pinigų ir galimybių susimokėti už europietišką maistą (būkime atviri – kur tas rinkas atrasime???) Europa praranda Afrikos rinką, nes Kinija ten stipriai užima dominavimą. Dėl Mercosur nelabai tiki, kad pavyks viską tinkamai sukontroliuoti. Todėl konkurencija tarp ES pieno perdirbimo įmonių tik didės. Išreiškė nuogąstavimą, kad iškilus sunkumams pieno sektoriuje pieno gamintojai bus nepalankiausioje padėtyje. Su ūkininkais nesusijusios įmonės bandys perduoti savo problemas ūkininkams, mažindamos kainą, ribodamos pieno supirkimą.

Dar paminėjo, kad sausra paveikė pasėlius. Avansų padidėjimas, žalinimo išimtys padarytos – tas gerai. Bet kuriuo atveju, kai kurie regionai stipriai nukentėjo ir vyriausybė jų nepaliks be pagalbos.

Michel Nalet, Europos pienininkų asociacijos (EDA) prezidento nuomone, kad Brexit yra pralaimėjimas tiek ES, tiek UK. Turi būti dedamos visos pastangos, kad būtų pasiektas susitarimas. Mano, kad šiuo metu nei įmonės, nei valdžios institucijos nėra pasiruošusios Brexit'ui.

Marie-Christine Le Gal (Prancūzijos žemės ūkio patarėja atsakinga už Lenkiją, Vengriją, Lietuvą, Latviją ir Estiją) pabrėžė, kad Britanijos pasitraukimas iš ES nereiškia prekybos nutraukimo (kaip Rusijos embargo atveju), tačiau tai sukels daug problemų: veterinariniai, fitosanitariniai reikalavimai dar nežinomi, sienų kontrolė, muitai, svaro devalvacija. Taip pat labai svarbu ar bus išlaikoma apsauga produktams su saugoma geografine ar kilmės nuorodomis. Prancūzija yra antroji maisto tiekėja į UK po Airijos. Pieno produktai yra antras daugiausiai eksportuojamas produktas į Jungtinę Karalystę (8 procentai yra nukreipti į UK). Sūris ir jogurtas daugiausia eksportuojami. Savo ruožtu Prancūzija yra trečia pagal dydį pieno produktų importuotoja iš Jungtinės Karalystės. Prancūzija šiuo metu jau įdarbina žmonės reikalingus sienų kontrolei ir dokumentų parengimui.

Hansas Foldenaueris (Vokietijos pieno gamintojų asociacijos atstovas) pažymėjo, kad „Brexit“ gali sukelti krizę visoje ES. Nepaisant buvusių krizių, ateinančioms krizėms yra nepasiruošta, jokių priemonių nesukarta. Jis akcentavo poreikį valdyti pieno pasiūlą - būtina sukurti mechanizmą, leidžiantį šiek tiek apriboti gamybą, esant pertekliui. Jo manymu, po Brexit'o gali būti per didelis pieno tiekimas, dėl ko susidarys atsargos, kurios turės neigiamos įtakos pieno rinkai. Jau dabar pieno gamintojai kenčia dėl žemų kainų, kurios neleidžia investuoti (gamybos išlaidos 40 eurocentų lygyje, o pieno kaina yra maždaug 30 eurocentų lygyje, teigė, kad ūkininkai nenori atiduoti gaminamo pieno, nori jį oriai parduoti). Vokietijoje ūkių perdavimas paveldėtojams yra labai didelė problema, esamos sąlygos netenkina jaunųjų ūkininkų. Tam turi būti sudarytos tinkamos sąlygos.

Forumo dalyviai akcentavo, kad organizuota solidarai ir lojali kooperatinė bendrovė gali padėti išgyventi su kuo mažesniais nuostoliais. Kooperatyvas, kuriame ūkininkas yra akcininkas ir taip pat vadovauja, prisideda prie tvarios pieno ūkio plėtros. Taip forumo dalyviai pabrėžė, kad Europos pieno sektorius nepasiruošęs „kietam“ Brexit (né viena iš šalių nėra tam pasirengusi).

Paskutinėje forumo sesijoje buvo kalbama apie inovatyvų požiūrį pieno sektoriuje. Lenkijos sertifikavimo institucija pristatė naują standartą – pieno gaminiai be GMO. Taip pat buvo pristatomi pieno gaminių importo į Dubajų reikalavimai.

Jacek Strzelecki (Kinijos žemės ūkio ekspertas) pristatė planus Kinijos pieno ūkyje. 2019 m. Kinijos komunistų partijos Centrinis komitetas priėmė dokumentą Nr.1, kuriame išdėstė sritis, kuriose bus dirbama, siekiant pieno ūkio plėtros. Tai: pašarų ūkio plėtra (ganyklos, kukurūzai); genetika – Holšteinų veislės karvių bandos plėtra; transportavimo ir sandėlių ūkio plėtojimas, geresnis veterinarinių vaistų naudojimo valdymas; ūkininkų švietimas ir finansinė parama ūkių modernizavimui; geresnis mėšlo tvarkymas ir jo panaudojimas. Siekiama konsoliduoti visą sektorių: nuo ūkininkų, veisėjų iki mažmeninės prekybos. Kinijoje taikomos daug inovatyvių sprendimų, susijusių su patrauklesne pakuote, naujų produktų kūrimu ir marketingu (pvz., skystas sūris, sūris

kaip želė, pieno saldumynai ir pan.), sukurta aplikacija „Pasidaryk pats“ jogurto ir raugintų produktų srityje, leidžianti vartotojams pasirinkti skonius.

Jakobo Reinholdo (Lenkijos ambasados Vokietijoje Ekonomikos departameto atstovas) pristatė skaitmeninimo pavyzdžius Vokietijos pieno sektoriuje. Dažniausiai pasitaikantys įrenginiai skaitmeninių galimybių srityje yra melžimo robotai, ventiliacijos įrangos valymo įrenginiai ir automatiniai dalytuvai. Skaičiuojama, kad 2016 metais iš 5,5 tūkst. Vokietijos ūkių 7800 ūkiuose buvo naudojamos automatinės melžimo sistemos. Duomenys rodo, kad automatizavimas leidžia padidinti vidutinį pieno primilžį ūkiuose apie 7%. Buvo pabrėžta, kad skaitmeninei pertvarkai būdingas efektyvesnis lėšų panaudojimas, ji yra draugiškas gyvūnams, užtikrina tvarų aukštos kokybės maisto gaminimą, gerina su darbu susijusius procesus. Vokiečių duomenimis, skaitmenizavus ūkius ūkininkų laikas, praleistas prie kompiuterio, padidės apie 20 proc., o laikas, praleistas tvarte, sumažės apie 35 proc. Mokslininkų teigimu, per ateinančius 20 metų 42 proc. esamų darbo vietų bus skaitmeniškai pertvarkytos. Todėl ūkininkai turi aktyviai mokytis, kad būtų pasirengę kintančiai darbo aplinkai, turi būti pagerintas mokslininkų, ūkininkų ir visuomenės bendradarbiavimas.

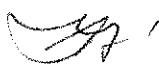
Forume gauta informacija pranešimų temomis, apsikeista nuomonėmis su kitų šalių atstovais.

Forume išklaustyti pranešimai ir vykusios diskusijos apie pieno sektoriaus aktualijas bus naudingi tiesioginiame darbe teikiant siūlymus dėl įvairių pieno sektoriaus klausimų, rengiant analizes, pranešimus, teisės aktų projektus ir kt.

Forumo sesijų pranešimų santraukos saugomos Maisto pramonės ir kokybės skyriuje.

Tvarios žemės ūkio gamybos politikos grupės vadovas
Maisto pramonės ir kokybės skyriaus vyr. specialistė

 Karolis Anužis
 Rūta Savickienė

Jolita Martutaitė
2019-08-16